

Tulevik tuleb Tallinnas ootamatult

Millist päriselu me Tallinnas siis õigupoolest soovime? Ja kes selle üle otsustab? Sest – vähemalt teoorias – on Tallinn meie kõigi linn, meie kõigi asi.

MIHKEL KAEVATS

Kas maailma päästavad keskkonnasäästlikud kohvitopsid? Kas eestluse päästab finantsvabadus?

Mõnikord tundub, et inimeste ajud on täiesti sodid. Muidugi, võib-olla ei peaks kividega loopima ... Ühelt poolt täielik muutuste eitamine, hoolimata – või tulenevalt – sellest, et me pole viimased 35 aastat muud teinud kui muutunud. Teiselt poolt täiesti pimestatud tehnioptimism stiilis, et arvutiajastu pidigi looma ajaloos enneolematud ja kontrollimatud monopolid – ja see on hea, sest nende teenuseid kasutavad kõik ... Et nendele ja nende robotitele võikski kogu valitsemise anda, oleks mureta – vähem bürokraatiat. Aga isegi andmemonopolistid, rääkimata teistest, ei tea, milline on tulevik. On ainult sini-silmsed, mustad ja toored nägemused.

Olevik ei liigu ettenähtava tuleviku suunas. Elame plahvatuse ajastul, kus võimalik tulevik on killustunud mustmiljoniks tükiks. Kõik on tasakaalust väljas ja kõigil on mõju tervikule. Veel 2008. aastal muretseti õigusega sellepärast, et finantsturud käituvad veidralt.

Sama toimub ka praegu. Kliimamuutuste esimesed (!) suved on nõudnud inimelusid (ja raha). Tehnoloogiarevolutsioon laob täielikult ümber majanduse malelaua. Üksikud tehnoloogiaettevõtted teavad igähe kohta lõpmatult rohkem, kui KGB oma olulisimate sihtmärkide kohta. Kaheksal inimesel maailmas on rohkem vara on kui poolle maakera rahvastikust. Keerulistele muredele mütsiga löövaid lahendusi pakkuvad poliitikud möllavad edetabelites. Vajalike reformide vastu on eilsed uuendajate eestkõnelejad. Ja nii edasi.

Tallinnas (ja mujalgi) on kätte saadud septembrikuu elektriarved ja sotsiaaliabi võivad vajada täiesti tavalised pered. Samal ajal broneeritakse perekortereid hinnaga 780 000 eurot tükk – tegu pole slaaviliku luksusega. Ka odavama korteri omanik võib rõõmustada, et tema vara väärtus kasvab tublisti kiiremini kui palk, unustades seejuures, et sellise tempo korral ei osta ületulev põlv raha pesemata Tallinnas mitte midagi. Mantaran korrutatakse keskealiste onude juttu, et eestlane on autousku ja armastab oma liisingut, hoolimata sellest, et too religioon on üleilane ja sööb ära meie homse. Kohalik on ülemaailmne, globaalne avaldub iga nurga peal.

Samal ajal kaldub elu aluseks olev ökosüsteem ehmatava kiirusega kreeni.

Nii ongi, et avangard vaatab tulevikku läbi mustade prillide. Võib vaadata huumoriga, aga siis musta huumoriga.

Tulevik tuleb Tallinnas ootamatult. Tallinn on Euroopa roheline pealinn aastal 2023.

Tairo Lutter / Postimees / Scanpix

Arhitektuurimuuseumi näitusel „Majad, mida me vajame“ ei pakugi paraku väga huvi kunsttükid, millega katsutakse kogu siirus tulevikujamasid lahendada või maandada, ei kapselautod ega siseväljakutega kogukonnajamad. Silma torkab oleviku ja tuleviku puhtsüdamlik eiramine.

Arhitektid Ott Kadarik ja Mihkel Tüür on samal näitusel üles pannud imeilusad ja kenasti raamitud klantspildid, millel kujutatakse maa sisse kaevunud maja – nii kenake, et kinnisvaraarendajana lööks kohe kopa auku –, taamal räsitud Estonia teater, kuivandpuurondid ja usteesine inimeste asemel täis prügi. Prügi ise on aga enamasti hüljatud raamatud, selline väike intellektuaalne naljake. See prügi justkui itsitaks ka arhitekti igapäevatöö pääle, kus renderdustele peab ikka kümneid kenasid ja häätujulisi inimesi panema, et arendaja pilku püüda, mis sest, et nii arendaja kui ka linn loevad päriselus pigem parkimiskohti ning arve Excelis. Inimene ongi ju pigem nagu prügi ja tõgendab parklatel ees.

Maaslamajat peksab aga Molumba töö Tallinna rohepealinna ambitsioonide teemal. Kujuteldud on väikese õllega võrtsitatud ajurünnakut selle kohta, kuidas teha Tallinnast

rohepealinn. Kokku on kogutud kogu tänapäeva kontorikultuuri kuld. Iga progressiivsem (kontori)puurielaja teab seda eufoorilist meeoleolu! Lähtunud on ajurünnaku põhiteesist, et „iga idee on hea“. Jõutud on kuldsete ja absurdsete lahendusteni ning üks Tallinna rohepööramine ongi põhimõttes kuldne, ent protsessina absurdne.

Iseenesest on see suurepärase näide, et ka ajastu parimad pead ei suuda tulevikku ette näha: Molumba ennustab, et Tallinn võidab Euroopa roheline pealinn tiitlit 2025. aastaks, kuigi võit tuli juba tänavu, 2023. aastaks. Küllap on loojad tahtnud sellega soovide utoopilisust rõhutada, isegi 2025 tundub liiga vara. Aga näe, tulevik tuleb Tallinnas ootamatult. Maaslamajast sai ühtäkki ülestõusnud ilmutis, ühtaegu stahhaanovlik lootus ja potjomkinlik õudus.

Aga jumala poeg Tallinn ei ole. Ei piisa sellestki, kui stahhaanovlased võidavad potjomkinlasi, juba oleviku olukord nõuab radikaalselt teistsugust linnaorganisatsiooni. Sellist, mis ei võta väljastpoolt pakutud ideid rünnakuna iseenda vastu, vaid heatahtliku, enamasti tasuta juhtimistoena. Sellist, mis ei tümita kehvi käsutäitjaid, vaid loob eeldused loovuse õitsemiseks. Sellist, mis hülgab bütsantslikud refleksid,

pöörates seejuures ka mürgitatud kari-katele teadlikult selja. Selleks tuleb ära noppida end kõige paksemaks imenud kirebud, muidu jääbki see organism omaenda saba taga ajama.

Praegu on eriline aeg, murdepunkt. Meil on täis tiksunud 30 aastat, mis väidetavasti on ühe väikse arengutsükli täisring. See, mis meid siia on toonud, tõesti enam edasi ei vii. Iga nurga peal tehakse tulevikuplaane, muutust tunnetavad nii kõrgelennuline juhtivspetsialist kui ka immigrante kiruv õllesõber. Need tulevikuplaanid ei sobivat siiski kõik päriseluga sugugi kokku: inimloomus ei olevat sedavõrd altruistlik, inimesele meeldivat müürida end rahulolematusse individualismi.

„Eestlast juba tema autost välja ei saa. See on utopia,“ ütles ülekaaluline kuldses keskeas mees. Aga kust see mees teab, milline on inimloomus, kui ta pole ühtegi endast erinevat inimest kunagi päriselt kuulnud? Pole ju siiamani vaja olnud. Võib-olla on just see meie ühiskonna valitseja, keskealise mehe kuulumisvaegus suurim oht eestlusele?

Millist päriselu me siin Tallinnas siis õigupoolest soovime? Ja kes selle üle otsustab? Sest – vähemalt teoorias – on Tallinn meie kõigi linn, meie kõigi asi. Meie kõigi oma.